

PIOTR WOJNICZ*

Pozycja prawna oraz apostołstwo wiernych świeckich w Kościele rzymskokatolickim

Na gruncie prawa kanonicznego w relacji z Kościołem katolickim istnieją dwie podstawowe kategorie ludzi, a mianowicie ochrzczeni i nieochrzczeni. Ich sytuację prawną niektórzy autorzy¹ określają w kontekście stosunku obywatel – cudzoziemiec na gruncie prawa państw świeckich. O ile te ostatnie przyznaje określone prawa i obowiązki zarówno obywatelom jak i cudzoziemcom, to prawo kanoniczne wskazuje jako główny ich podmiot wiernych, którzy przyjęli chrzest. Natomiast do osób nieochrzczonych odnoszą się jedynie nieliczne kanony, w których prawodawca akcentuje przede wszystkim ich uprawnienia. Dotyczy to szczególnie prawa małżeńskiego oraz uczestnictwa w nauczaniu Kościoła. Zakres zdolności prawnej nieochrzczonych jest więc uzależniona od rodzaju relacji zachodzącej między nimi a Kościołem katolickim.

Kościół katolicki jest specyficzną wspólnotą, w skład której wchodzi członkowie różnych ras, narodów, języków². W ramach swoich ojczyzn korzystają oni z ochrony prawnej, która jest konsekwencją posiadania obywatelstwa. Również poprzez uczestnictwo we wspólnocie chrześcijańskiej nabywają określone prawa i obowiązki. Niejednokrotnie będąc członkami wspólnoty religijnej osoby te nie są świadome tego, że stają się podmiotem praw i obowiązków wynikających z takiej przynależności. Tak jak w relacji obywatel – urząd, tak wierny wobec instytucji Kościoła występuje jako strona w różnego rodzaju postępowaniach: administracyjnym czy karnym. Oprócz uczestniczenia w „obrocie prawnym” wierny świecki posiada konkretną misję w świecie wynikającą z przyjętych sakramentów. W prawie kanonicznym wierni świeccy, adekwatnie

* Piotr Wojnicz – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Filia w Elku
ORCID: <https://orcid.org/0000000333336726>; e-mail: wojniczpiotr@wp.pl

¹ Por. F. Lempa, *Kompetencje, uprawnienia i obowiązki w Kościele katolickim*, Białystok 2013, s. 74.

² Por. P. Wojnicz, *Istota funkcjonowania duszpasterstwa migrantów w prawie Kościoła rzymskokatolickiego*, „Civitas et Lex” 2016, nr 2, s. 55n.

jak osoby fizyczne w prawie cywilnym, otrzymują zdolność prawną oraz zdolność do czynności prawnych. Będąc pełnoprawnymi członkami wspólnoty chrześcijańskiej, posiadają wobec niej obowiązki, ale też korzystają z przyznanych im praw.

Wierni świeccy od zarania historii Kościoła wnosili znaczny wkład w jego istnienie i rozwój. W pierwszych wiekach działalności ewangelizacyjnej świeccy ponosili olbrzymie ofiary będące konsekwencją prześladowań wyznawców „nowej wiary”. Natomiast w kolejnych stuleciach stali się jej podporą i obrońcami. Prawo kościelne nie odzwierciedlało jednak istotnej ich roli w życiu wspólnoty. Dopiero od Soboru Watykańskiego II Kościół z dużym naciskiem podkreślił rolę osób świeckich w życiu wspólnoty chrześcijańskiej. Jak zauważył Jacek Janusz Mrozek „nauka Kościoła (...) wnosi nowe spojrzenie na tę dziedzinę ludzkiej aktywności społecznej, dając podstawy do właściwego rozumienia istoty społecznego zaangażowania chrześcijan, których zadaniem jest obrona prymatu człowieka i służba dobru wspólnemu”³. Papież Franciszek w swych przemówieniach podkreśla znaczny wkład osób świeckich w szerzeniu Ewangelii oraz ich szczególną rolę we wspólnocie chrześcijańskiej. Papież twierdzi, że wierni świeccy nie są „drugorzędnymi członkami, służącymi hierarchii i zwykłymi wykonawcami poleceń płynących z góry”, ale postrzega ich „jako uczniów Chrystusa, którzy na mocy swego chrztu i naturalnego włączenia w świat są powołani do ożywiania każdego środowiska, wszelkiej działalności, wszelkich ludzkich relacji zgodnie z duchem Ewangelii, niosąc światło, nadzieję, miłosierdzie w te miejsca, które w przeciwnym razie byłyby obce wobec Bożego działania i pozostawione w nędzy ludzkiej kondycji”⁴.

Niniejszy artykuł ma na celu analizę pozycji osób ochrzczonych świeckich oraz ich udziału w zadaniach zbawczych (kapłańskich, prorockich, królewskich) Kościoła. Ponadto bardzo istotnym wydaje się przybliżenie tematyki bliskiej prawu cywilnemu, tj. zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych w świetle prawa kanonicznego oraz ukazanie w tym kontekście apostołatu ludzi świeckich jako nierozłącznego elementu pozycji laikatu we wspólnocie Kościoła katolickiego.

Pojęcie osób świeckich na gruncie prawa kanonicznego

Wierni świeccy towarzyszyli Kościołowi od początku jego istnienia. Określenie laik w stosunku do osób świeckich w odróżnieniu od stanu duchownego używano już w czasach starochrześcijańskich. Według Leksykonu Duchowości Katolickiej termin *laikat* teologicznie wywodzi się od greckiego słowa *laos*, które oznaczało ogół społeczności wierzących w Boga, Lud Boży powołany do

³ J. J. Mrozek, *Apostolstwo świeckich w listach pasterskich biskupów łomżyńskich po Soborze Watykańskim II*, Olsztyn 2012, s. 11-12.

⁴ <https://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/aktualnosci-papieskie/art,3601,papiez-o-swieckich-w-kościele-to-nie-služacy-hierarchii.html> (dostęp: 12.07.2018).

czynnego zaangażowania w życie duchowe. Jednocześnie twórcy Leksykonu stwierdzają, że termin *laikat* błędnie wyprowadza się od słowa *laik*, terminu pochodzącego od łacińskiego słowa *laicos*, czyli niewtajemniczony, dyletant, niekompetentny⁵.

Po raz pierwszy użył terminu laik papież Klemens Rzymski w liście do chrześcijan w Koryncie, napisanym około 95 roku, w związku z niepokojami jakie wybuchły w gminie Korynt. W konsekwencji napięć społecznych miejscowa ludność chciała w sposób demokratyczny usunąć przedstawicieli hierarchii kościelnej. „Wówczas to papież Klemens interweniuje w sprawy Kościoła korynckiego i wskazuje na inny ustrój kościelny, właściwy dla Ludu Bożego (*laos theou*), różny od ustroju *demos'u*. W liście tym po raz pierwszy nazwano wiernych świeckich „laikami” (*laicos*) – członkami Ludu Bożego (*laos*) w odróżnieniu od *kleros*. Odtąd nazwa „laik” stopniowo nabiera prawa obywatelstwa w literaturze kościelnej”⁶.

Nie ulega jednak wątpliwości, że to prawodawstwo Soboru Watykańskiego II odkryło na nowo zasoby osób świeckich. Na zamianę postrzegania roli wiernych świeckich w Kościele wpłynęło wiele czynników. Przede wszystkim zmiany cywilizacyjno-społeczne, którym towarzyszył wzrost wiernych świeckich oraz większe zaangażowanie tego środowiska na rzecz Kościoła.

W Kodeksie Prawa Kanonicznego prawodawca nie zawarł wprost definicji prawnej wiernych świeckich. W Księdze II zatytułowanej Lud Boży w kanonie 204 w następujący sposób zdefiniowano pojęcie wiernych: „Wiernymi są ci, którzy przez chrzest wszczępieni w Chrystusa, zostali ukonstytuowani Ludem Bożym i stawszy się z tej racji na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego posłannictwa Chrystusa, zgodnie z własną każdego pozycją, są powołani do wypełniania misji, jaką Bóg powierzył pełnić Kościołowi w świecie”. Natomiast w kanonie 208 stwierdza się, że „z racji odrodzenia w Chrystusie wszyscy wierni są równi co do godności i działania, na skutek czego każdy zgodnie z własną pozycją i zadaniem współpracuje w budowaniu Ciała Chrystusa”. Jednocześnie normy prawa kanonicznego stwierdzają, że wspólnota chrystusowa jest kierowana przez następców Piotra i biskupów będących z nimi we wspólnocie⁷. Normy te akcentują również obecność specjalnego stanu w tej wspólnocie, a mianowicie osób duchownych. W kanonie 207 czytamy: „Z ustanowienia Bożego są w Kościele wśród wiernych święci szafarze, których w prawie nazywa się też duchownymi, pozostałych zaś nazywa się świeckimi”. Stąd też wynika, że wierni świeccy to osoby nienależące do stanu duchownego. Jednocześnie należy również mieć na uwadze § 2 tego kanonu, który podkreśla istnienie w ramach wspólnoty kościelnej także istnienie stanu

⁵ Por. *Leksykon duchowości katolickiej*, <http://www.duchowoscwpolisce.pl/wp-content/uploads/2016/04/Leksykon-duchowo%C5%9Bci-katolickiej.pdf> (dostęp: 14.07.2018).

⁶ E. Robek, *Powszechne apostołstwo świeckich w kontekście historycznym*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 2012, nr 17, s. 153-154.

⁷ Por. KPK z 1983 r., kan. 204 § 1.

zakonnego – „spośród jednych i drugich wywodzą się wierni, którzy profesją rad ewangelicznych, przez śluby lub inne święte więzy, przez Kościół uznane i zatwierdzone, w sposób szczególnie poświęcają się Bogu a także pomagają w zbawczej misji Kościoła. Ich stan, nie odnosi się do hierarchicznej struktury Kościoła, jednak należy do jego życia i świętości”. Analizując powyższe kano-ny należy przyjąć negatywną definicję wiernych świeckich: „wiernymi świec-kiemi są osoby nie należące ani do stanu duchownego ani zakonnego, które na mocy udzielonych im sakramentów (chrztu i bierzmowania) biorą udział w kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Kościoła w ramach wykonywa-nych czynności, posiadanego wykształcenia i zajmowanej pozycji”.

Analogiczna definicja wiernych świeckich znajduje się w dokumencie soborowym – Konstytucji Dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*. Czytamy w nim: „pod nazwą świeckich rozumie się wszystkich wiernych chrześcijan niebędących członkami stanu kapłańskiego i stanu zakonnego prawnie ustanowionego w Kościele, mianowicie wiernych chrześcijan, którzy wcieli-ni przez chrzest w Chrystusie, ustanowieni jako Lud Boży i uczynieni na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego urzędu Chry-stusowego, ze swej strony sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskie-mu posłannictwo w Kościele i w świecie”⁸.

Z kolei w Posynodalnej Adhortacji *Christifideles laici* prawodawca ko-ścielny podkreślił, że wierni świeccy stanowią integralną część Ludu Bożego⁹. W dokumencie tym można odnaleźć słowa Piusa XII, który stwierdził, że „wierni, a ściślej świeccy, zajmują miejsce w pierwszych szeregach Kościoła. Dla nich Kościół stanowi życiową zasadę ludzkiej społeczności. Dlatego to oni, i przede wszystkim oni, winni uświadamiać sobie coraz wyraźniej nie tylko to, że należą do Kościoła, ale że sami są Kościołem, to znaczy wspólnotą wier-nych żyjących na ziemi pod jednym przewodnictwem Papieża, oraz pozostają-cych z nim w łączności Biskupów. Oni są Kościołem”¹⁰. Natomiast w Dekrecie o Apostolstwie Świeckich *Apostolicam Actuositatem* ojcowie soborowi stwierdzili, że „istnieje w Kościele różnorodność posługiwania, ale i jedność posłannictwa. Apostołom i ich następcom powierzył Chrystus urząd nauczania, uświęcania i rządzenia w Jego imieniu i Jego mocą. Jednak i ludzie świeccy, stawszy się uczestnikami funkcji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Chrystu-sa, mają swój udział w posłannictwie całego Ludu Bożego w Kościele i na świecie. I rzeczywiście sprawują oni apostołstwo przez swą pracę zmierzającą do szerzenia Ewangelii oraz uświęcania ludzi, przepajania duchem ewangelicz-nym oraz doskonalenia porządku spraw doczesnych, tak że ich wysiłek w tej

⁸ Konstytucja Dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium*, w: Sobór Watykański II, Watykan 1964, nr 31 (dalej: LG).

⁹ Por. Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja o powołaniu i misji świeckich *Christifideles laici*, Watykan 1988, nr 1 (dalej: CL).

¹⁰ Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam Actuositatem*, w: Sobór Watykański II, Wro-cław 1986, nr 2 (dalej: AA).

dziejnie daje jawnie świadectwo o Chrystusie i służy zbawieniu ludzi. Ponieważ zaś właściwością stanu ludzi świeckich jest życie wśród świata i spraw doczesnych, dlatego wzywa ich Bóg, by ożywieni duchem chrześcijańskim, sprawowali niczym zaczyn swoje apostołstwo w świecie”¹¹.

Nie ulega jednak wątpliwości, że normy prawa soborowego oraz te zawarte w dokumentach Kościoła katolickiego wydane po Soborze Watykańskim II akcentują w sposób jednoznaczny misję, zadanie i rolę osób świeckich we wspólnocie chrześcijańskiej. Podobnie jak w konstytucjach państw świeckich, w których pierwszoplanową rolę odgrywa naród lub obywatele jako suweren, tak normy prawa kanonicznego wskazują osoby świeckie jako tych, którzy pod przewodnictwem hierarchów są współodpowiedzialni za losy Kościoła. Z tą różnicą, że w przeciwieństwie do obecnych demokracji „ustrój i władza w Kościele nie wywodzą się z woli „ludu”, ale z woli Chrystusa i Apostołów”¹².

Miejsce laikatu we wspólnocie Kościoła katolickiego

W wizji posoborowej Kościół katolicki jawi się w trzech modelach, w których obok duchownych pełnoprawnie funkcjonują wierni świeccy w braterskiej wspólnocie złączonej chrztem i wiarą w jednego Boga. Sobór Watykański II, wyjaśniając bosko – ludzką naturę Kościoła posłużył się obrazami zaczerpniętymi z Pisma Świętego. W tym kontekście wytworzyły się zasadnicze modele Kościoła, to jest: Lud Boży (*populus Dei*), wspólnota wiernych (*communio fidelium*) i Ciało Chrystusa (*Corpus Christi*)¹³.

Wymienione modele Kościoła nie są wobec siebie antagonistyczne. W modelu Kościoła jako Ludu Bożego funkcjonują dwa charakterystyczne elementy: „jedność, a właściwie istotowa równość (*vera aequalitas*) w obrębie Ludu Bożego, oraz historyczność Kościoła, który jest ustanowiony przez Chrystusa jako lud zanurzony w historii. Cały Lud Boży uczestniczy w urzędzie prorockim, królewskim i kapłańskim Chrystusa, co nie stoi w sprzeczności z wyróżniającym się miejscem hierarchii. Kościół jako Lud Boży nie jest alternatywą do Ludu Bożego w Starym Testamencie, ale jest nowym Ludem Bożym wynikającym z Nowego Przymierza, w którym zrealizowały się stare obietnice. W istocie nie ma dwóch ludów, ale jeden nowy, który wszedł na miejsce starego”¹⁴. W ten sposób „w Kościele na pierwsze miejsce została wysunięta prawda o współuczestnictwie wszystkich członków Ludu Bożego w kapłaństwie wspólnym bez względu na zróżnicowanie, jakie wynika z udziału niektórych z nich w kapłaństwie hierarchicznym”. W Kościele katolickim

¹¹ AA, nr 2.

¹² Por. E. Robek, dz. cyt., s. 154.

¹³ Por. J. Krukowski, *Teoretyczne i teologiczne podstawy prawa administracyjnego w Kościele*, <http://www.stowarzyszeniekanonistow.pl/index.php/artykuly/biuletyn-nr-23/10-teoretyczne-i-teologiczne-podstawy-prawa-administracyjnego-w-kociele> (dostęp: 09.07.2018).

¹⁴ S. Jaśkiewicz, *Eklezjologia ludu Bożego w nurcie II Soboru Watykańskiego*, http://bc.upjp2.edu.pl/Content/3268/jaskiewicz_art_kosciol_lokalny.pdf (dostęp: 20.05.2018).

funkcjonują dwie równoległe istniejące strony. Jedna urzeczywistnia się w „jedności duchowej, jaka istnieje między Chrystusem i Ludem Bożym”. Z kolei druga uwypukla „różnorodność zadań, jakie mają spełniać członkowie tego ludu w budowaniu wspólnoty duchowej”¹⁵. Wspólnota kościelna nie jest „tylko Ludem Bożym, którego członkowie są między sobą formalnie równi, ale jest ona również organizmem członków zróżnicowanych ze względu na spełniane funkcje i hierarchiczne uporządkowanie”. Należy zauważyć, że te „pojęcia Kościoła nie są sobie przeciwstawne, ale uzupełniają się (...). Wszyscy członkowie Kościoła jako członkowie Ciała Chrystusa mają swój udział w kapłaństwie wspólnotowym, mogą więc uczestniczyć w pełnieniu misji Kościoła, będącego przedłużeniem misji Chrystusa. Ale tylko niektórzy z nich uczestniczą w kapłaństwie hierarchicznym. Między wszystkimi członkami Ciała Chrystusa istnieje jedność duchowa, oparta na zasadzie braterskiej miłości”¹⁶. W literaturze akcentuje się „równość wśród wiernych chrześcijan. Podkreśla się, że wszyscy należący do Ludu Bożego otrzymują takie samo określenie: „wierni”. Jest to przejaw zasady równości, która objawia się także w tym, że ochrzczeni zostają obdarzeni taką samą (wspólną) pozycją prawną, o której wspomina prawodawca kodeksowy, a na którą składa się całość praw i obowiązków, wynikających z wcielenia do Ciała Chrystusa. Fakt przyjęcia chrztu jest bezpośrednim źródłem równości wszystkich wiernych”¹⁷. „Wewnątrz tej braterskiej wspólnoty zachodzi różnica między duchownymi i świeckimi. Duchowni powołani są do wykonywania czynności sakralnych i do posługiwania przez to ogółowi wiernych. Nie mają jednak brać na siebie całego zbawczego posłannictwa Kościoła w stosunku do świata”¹⁸. Z tych też względów „cała wspólnota Kościoła jest odpowiedzialna za przekaz wiary, ze szczególnym podkreśleniem w tym względzie misji ludzi świeckich”¹⁹.

„Kościół nie jest jakimś pobożnym stowarzyszeniem ludzi wierzących, lecz instytucją założoną przez Boga, którego wola w funkcjonowaniu tej instytucji ma istotne znaczenie. Tak więc Kościół to dzieło Boże, do uczestniczenia w którym została powołana ludzkość. Człowiek jest związany z Bogiem nie tylko osobiście, lecz także zbiorowo, poprzez wspólnotę ludu, czyli za pośrednictwem Kościoła”²⁰. Taki pogląd ma też swoje odzwierciedlenie w słowach papieża Franciszka do biskupów chilijskich, w których podkreślił, że „Kościół

¹⁵ J. Krukowski, dz. cyt.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ A. Zalewska, *Pojęcie wiernych chrześcijan w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, „Kościół i Prawo” 3(16)2014, nr 1, s. 32.

¹⁸ A. Zuberbier, *Wprowadzenie do Dekretu o apostołstwie świeckich Apostolicam Actuositatem*, Wrocław 1986.

¹⁹ A. Jarosiewicz, *Eklezjologia laikatu w ujęciu błogosławionego Johna Henry’ego Newmana (1801-1890) Szkice eklezjologiczne*, „Perspectiva Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 2015, nr 1, s. 68.

²⁰ K. Dullak, *Najwyższa władza w Kościele a organy wspomagające ją*, „Studia Koszalińsko-Kołoobrzeskie” 2011, nr 16, s. 49.

nie jest i nigdy nie będzie jakąś elitą osób konsekrowanych, kapłanów lub biskupów²¹.

Począwszy od Soboru Watykańskiego II prawodawstwo Kościoła katolickiego doceniło znaczenie osób świeckich we wspólnocie chrześcijańskiej. Obszar ich działalności misyjnej jest bardzo szeroki. Wyraża się przede wszystkim w życiu i misji Kościoła partykularnego, w którym urzeczywistnia się i działa jeden święty, katolicki i apostołski Kościół Chrystusowy. Apostolstwo osób świeckich funkcjonuje na różnych płaszczyznach i w różnych formach. W tym aspekcie prawodawstwo kościelne daje dużą swobodę i możliwość zakładania wszelkiego rodzaju stowarzyszeń czy instytucji mających na celu propagowanie miłości bliźniego oraz nauki Kościoła katolickiego. Apostolstwo laikatu przejawia się w życiu codziennym, rodzinnym, zawodowym, w sposób indywidualny i zbiorowy. Wszędzie tam, gdzie jest ku temu potrzeba i zgodnie z nauką i prawem Kościoła.

Normy prawne dotyczące pozycji prawnej oraz apostołatu osób świeckich w Kościele katolickim znajdują się przede wszystkim w następujących dokumentach:

- Sobór Watykański II, Konstytucja Dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium* z 1964 roku,
- Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam Actuositatem* z 1965 roku,
- Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku,
- Jan Paweł II, Posynodialna adhortacja o powołaniu i misji świeckich *Christifideles laici* z 1988 roku.

Zdolność prawna osób świeckich

Na gruncie prawa cywilnego każdy człowiek posiada podmiotowość prawną, która jest niezależna od płci, rasy, narodowości, języka czy religii. Osoby fizyczne posiadają zdolność prawną od momentu urodzenia oraz zdolność do czynności prawnych, którą nabywają z chwilą osiągnięcia określonego prawem wieku. W przypadku zdolności do czynności prawnych istnieją określone różnice pomiędzy obywatelami a cudzoziemcami, którzy w sytuacjach przewidzianych w prawie są ograniczeni w dokonywanych czynnościach.

Aleksander Wolter tłumaczy, że „zdolność prawna to właściwość polegająca na zdolności do tego, aby być podmiotem praw i obowiązków z zakresu prawa cywilnego. Natomiast zdolność do czynności prawnych według autora to możność nabywania własnym działaniem w drodze czynności prawnych praw i obowiązków. Zdolność prawna jest nieodłączną cechą każdego podmiotu prawnego”²².

²¹ *Papież do biskupów chilijskich: Nie dla klerykalizmu i idealnych światów* <http://www.niedziela.pl/artykul/33283/Papiez-do-biskupow-chilijskich-Nie-dla> (dostęp: 09.07.2018).

²² A. Wolter i in., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2000, s. 158.

Natomiast w prawie kanonicznym, jak zauważa Florian Lempa, „osoba fizyczna posiada w Kościele katolickim naturalną i nabytą zdolność prawną. Naturalna zdolność prawną według prawa kanonicznego ma każdy człowiek od chwili poczęcia. Nabytą zaś zdolność prawną zyskuje ze względu na uniwersalny charakter zbawczej misji Kościoła katolickiego lub na skutek ważnie przyjętego chrztu świętego”²³. Ponadto autor dodaje, że „kościelną zdolność prawną nieochrzczonych i ochrzczonych można porównać do tej jaką posiadają w prawie państwowym obcokrajowcy i obywatele. Tak jak w prawie państwowym wszyscy, tzn. obywatele i obcokrajowcy, są podmiotami praw i obowiązków, a tylko obywatele są podmiotami praw i obowiązków obywatelskich, podobnie ochrzczeni i nieochrzczeni są podmiotami praw i obowiązków w Kościele, jednakże tylko ochrzczeni są podmiotami praw i obowiązków właściwych dla chrześcijan”²⁴.

Nieochrzczeni w Kościele katolickim:

- mają prawo do ewangelizacji i chrztu świętego,
- w określonych sytuacjach mogą ważnie i godziwie udzielić chrztu świętego innej osobie,
- mają prawo do dobrego imienia i ochrony własnej intymności,
- przysługuje im prawo do wystąpienia przed sądem kościelnym w charakterze powoda oraz obowiązek odpowiadania przed nim, w charakterze pozwanego,
- małżonkowi nieochrzczonemu w małżeństwie przysługują jednakowe prawa i obowiązki co stronie ochrzczonej,
- dzieci nieochrzczone mają prawo do pogrzebu kościelnego, jeżeli rodzice zamierzali je ochrzcić²⁵.

Zgodnie z kanonem 96 człowiek przez chrzest zostaje wcielony do Kościoła, przez co staje się w nim osobą wyposażoną w obowiązki i uprawnienia właściwe dla chrześcijan będących we wspólnocie kościelnej. Zakres tych obowiązków i uprawnień może zostać ograniczony na skutek sankcji²⁶ nałożonych zgodnie z przepisami prawa kanonicznego. Prawodawca kościelny w Kodeksie Prawa Kanonicznego wskazał obowiązki i prawa właściwe dla wszystkich wiernych oraz wyodrębnił obowiązki i prawa należące do wyłącznej właściwości wiernych świeckich.

W kanonach od 208 do 223 zostały zawarte następujące obowiązki i prawa wszystkich wiernych:

- wszyscy wierni są równi co do godności i działania, na skutek czego każdy, zgodnie z własną pozycją i zadaniem współpracuje w budowaniu Ciała Chrystusa,

²³ F. Lempa, dz. cyt., s. 73.

²⁴ Tamże, s. 73-74.

²⁵ Por. tamże, s. 74.

²⁶ Szerzej na temat sankcji w prawie kanonicznym: tenże, *Kanoniczna ochrona karna małoletnich przed nadużyciami seksualnymi*, Białystok 2013, s. 37n.

- są zobowiązani zachować zawsze wspólnotę z Kościołem,
- są zobowiązani wypełniać obowiązki zarówno wobec Kościoła powszechnego, jak i partykularnego,
- mają obowiązek i prawo współpracy w tym, aby Boże przepowiednie zbawienia rozszerzało się na wszystkich ludzi,
- mają prawo do przedstawiania pasterzom Kościoła swoje potrzeby oraz życzenia,
- w zależności o posiadanej wiedzy, mają prawo i obowiązek głoszenia swego zdania duchownym w sprawach dotyczących dobra Kościoła,
- mają prawo otrzymywać od swoich duszpasterzy pomoce z duchowych dóbr Kościoła,
- mają prawo sprawowania kultu Bożego, zgodnie z przepisami własnego obrządku,
- mają prawo podążania własną drogą życia duchowego, jednak zgodnie z doktryną Kościoła,
- mają prawo do swobodnego zakładania stowarzyszeń i kierowania nimi dla celów ożywiania chrześcijańskiego powołania w świecie,
- mają prawo do wychowania chrześcijańskiego, przez które mają być odpowiednio przygotowani do osiągnięcia dojrzałości osoby ludzkiej oraz poznania i przeżywania tajemnicy zbawienia,
- wszyscy wierni mają prawo do swobodnego wyboru stanu życia,
- mają prawo do obrony dobrego imienia i ochrony własnej intymności,
- mają obowiązek zarządzać potrzebom Kościoła, aby posiadał środki konieczne do sprawowania kultu, prowadzenia dzieła apostołstwa a także do tego, co jest konieczne do godziwego utrzymania szafarzy,
- są zobowiązani są do popierania sprawiedliwości społecznej, w tym do pomocy biednym z własnych dochodów.

Prawodawca zaznacza, że wierni w trakcie wykonywania swoich praw powinni mieć na uwadze dobro wspólne Kościoła, uprawnienia innych oraz własne obowiązki wobec pozostałych wiernych. Podkreślono również fakt, że nie wolno nadużywać swoich uprawnień, co ma na celu ochronę dobra wspólnego²⁷.

W tytule II Kodeksu Prawa Kanonicznego wskazano obowiązki i prawa przypisane wiernym świeckim. Normy prawne tam zawarte odnoszą się konkretnie do osób świeckich ochrzczonych. Każdy wierny zgodnie ze swoją pozycją jest zobowiązany do udziału z zbawczej misji Kościoła. W tym kontekście świeccy posiadają prawo do pobierania nauk w zakresie ewangelizacji oraz prawo do właściwej formacji ukierunkowanej na szerzenie misji Kościoła katolickiego²⁸. Osoby świeckie, korzystając z uprawnień jakie wynikają z posiada-

²⁷ Por. KPK z 1983 r., kan. 223.

²⁸ Por. KPK z 1983 r., kan. 228-229.

nia praw obywatelskich będących konsekwencją przynależności państwowej, powinni głosić naukę chrześcijańską, a w razie potrzeby jej bronić²⁹.

Właściwie przygotowane osoby są zdolne do tego, aby otrzymywać od władzy kościelnej urzędy i posługi, które wolno im pełnić zgodnie z przepisami prawa. Osoby takie mogą zasiadać w radach ekonomicznych i duszpasterskich³⁰, działających przy parafiach i diecezjach. Ponadto, wszyscy wierni świeccy mogą wykonywać funkcję komentatora, kantora czy mogą być czasowo wyznaczeni do pełnienia funkcji liturgicznych. W przypadku braku szafarzy, świeccy mogą wykonywać pewne obowiązki w ich zastępstwie. Wśród nich Kodeks Prawa Kanonicznego wymienia: posługę słowa, przewodniczenie modlitwom liturgicznym, udzielanie chrztu a także rozdzielanie Komunii świętej. Natomiast tylko mężczyźni świeccy posiadający odpowiednie przygotowanie i predyspozycje mogą być na stałe przyjęci do posługi lektora czy akolity³¹.

Wierni świeccy w ramach pełnienia określonych funkcji w Kościele katolickim posiadają również, z zachowaniem przepisów zwartych w Kodeksie Prawa Kanonicznego³² prawo do godziwego wynagrodzenia, odpowiedniego do ich pozycji tak, aby mogli zaradzić potrzebom własnym oraz swoich rodzin. W tym zakresie zgodnie z prawem państwowym przysługuje im prawo do ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego³³.

Wreszcie wierni świeccy żyjący w stanie małżeńskim mają szczególny obowiązek przyczyniać się do budowania Ludu Bożego poprzez małżeństwo i rodzinę. Szczególnie wobec dzieci rodzice mają obowiązek i prawo wychować je w wierze chrześcijańskiej zgodnie z nauką Kościoła katolickiego³⁴.

Zdolność do czynności prawnych osób świeckich

Oprócz zdolności prawnej i związanych z nią określonych praw i obowiązków przysługujących wiernym świeckim ochrzczonym bardzo ważne jest zdefiniowanie zdolności do czynności prawnych. Podobnie jak w prawie cywilnym tak w prawie kanonicznym zdolność do czynności prawnych została uzależniona od osiągnięcia konkretnego wieku.

Według polskiego prawa cywilnego osoba fizyczna może:

- nie posiadać zdolności do czynności prawnych (małoletni, którzy nie ukończyli lat 13 i całkowicie ubezwłasnowolnieni),

²⁹ Por. KPK z 1983 r., kan. 227.

³⁰ Por. D. Lipiec, *Apostolstwo świeckich w parafii*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 2009, nr 1, s. 52.

³¹ Por. KPK z 1983 r., kan. 230.

³² Por. KPK z 1983 r., kan. 230 § 1. „Mężczyźni świeccy, posiadający wiek i przymioty ustalone zarządzeniem Konferencji Episkopatu, mogą być na stałe przyjęci, przepisany obrzędem liturgicznym, do posługi lektora i akolity, udzielenie jednak tych posług nie daje im prawa do utrzymania czy wynagrodzenia ze strony Kościoła”.

³³ Por. KPK z 1983 r., kan. 231 § 1.

³⁴ Por. KPK z 1983 r., kan. 227.

- posiadać ograniczoną zdolność do czynności prawnych (małoletni, którzy ukończyli lat 13, jeżeli nie uzyskali pełnoletniości poprzez zawarcie małżeństwa, osoby ubezwłasnowolnione częściowo),
- posiadać pełną zdolność do czynności prawnych (osoby, które ukończyły 18 rok życia lub zawarły małżeństwo i nie zostały ubezwłasnowolnione)³⁵.

Natomiast w kanonie 96 czytamy: „Przez chrzest człowiek zostaje wcielony do Kościoła Chrystusowego i staje się w nim osobą z obowiązkami i prawami, które – zważywszy ich pozycję – są właściwe chrześcijanom, jeśli są we wspólnocie kościelnej i o ile nie przeszkadza temu sankcja nałożona zgodnie z przepisem prawnym”. Stąd też zdolność do czynności prawnych w ramach wspólnoty katolickiej związana jest ze zbawczą misją Kościoła oraz stanowi skutek ważnie przyjętego chrztu. Prawodawca kościelny podzielił osoby fizyczne na dwie kategorie:

- pełnoletnich,
- małoletnich.

Osoba pełnoletnia to taka, która ukończyła 18 rok życia³⁶. Pełnoletniemu przysługuje pełne wykonywanie jego uprawnień³⁷. Z kolei małoletnim określa się osobę, która nie ukończyła jeszcze 18 roku życia³⁸. W tej grupie wyodrębniono pewne kategorie. Osoby, które nie ukończyły 7 roku życia nazywa się dzieckiem i uważa się, że nie posiadają one umiejętności używania rozumu³⁹. Podobnie traktowane są osoby, które na stałe nie posiadają zdolności używania rozumu. Uznaje się je za nieodpowiedzialne i przyrównuje się do dzieci⁴⁰.

Po ukończeniu siódmego roku życia domniemywa się, że osoba taka posiada zdolność posługiwania się rozumem. Według kanonu 98 § 2 osoba małoletnia w wykonywaniu swoich uprawnień podlega władzy rodziców lub opiekunów, z wyjątkiem tych spraw, w których małoletni na podstawie prawa Bożego lub kanonicznego są spod ich władzy wyjęci. Należy tu podkreślić, że podobnie jak w prawie cywilnym również w Kodeksie Prawa Kanonicznego znajdują się liczne normy prawne odnoszące się do ograniczonej zdolności prawnej. Dotyczą one osób, które po ukończeniu siódmego roku życia zyskały zdolność do używania rozumu. Prawodawca w kanonie 1071 § 2 n 6 stwierdza, że osoba, która ukończyła czternasty rok życia może zawrzeć związek małżeński bez wiedzy i zgody rodziców⁴¹. Jednakże w następnym kanonie zawarta jest sugestia, aby odradzać zawierania takich małżeństw⁴².

³⁵ Por. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. 1964 Nr 16 poz. 93, art. 8-23.

³⁶ Por. KPK z 1983 r., kan. 97 § 1.

³⁷ Por. KPK z 1983 r., kan. 98 § 1.

³⁸ Por. KPK z 1983 r., kan. 97 § 1.

³⁹ Por. KPK z 1983 r., kan. 97 § 2.

⁴⁰ Por. KPK z 1983 r., kan. 99.

⁴¹ Por. KPK z 1983 r., kan. 1071 § 1: Poza wypadkiem konieczności, nie można bez zezwolenia ordynariusza miejsca asystować przy: 1 małżeństwie tułaczy, 2 małżeństwie, które nie może być uznane lub zawarte według prawa państwowego, 3 małżeństwie osoby, którą wią-

Kodeks Prawa Kanonicznego zawiera również przepisy, które przewidują stopniowe nabywanie uprawnień wraz z ukończeniem określonego wieku, na przykład po osiągnięciu pełnoletniości. Należy tutaj podkreślić, że w prawie państw świeckich znajdują się analogiczne przepisy, a dotyczą one z reguły możliwości piastowania określonych stanowisk w administracji publicznej.

Apostolstwo świeckich we wspólnocie ludu Bożego

Prawo kanoniczne podkreśla, że wszyscy wierni są zrównani co do godności i działania na skutek czego każdy zgodnie z własną pozycją współpracuje w budowaniu Ciała Chrystusa⁴³. Szczególne miejsce w tej wspólnocie zajmują wierni świeccy, którzy nie należą ani do stanu duchownego ani zakonnego. Według Katechizmu Kościoła katolickiego „zadaniem ludzi świeckich, z tytułu właściwego im powołania, jest szukać Królestwa Bożego, zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po myśli Bożej. Szczególnym więc ich zadaniem jest tak rozświetlać wszystkie sprawy doczesne i tak nimi kierować, aby się ustawicznie dokonywały i rozwijały po myśli Chrystusa i aby służyły chwale Stworzyciela i Odkupiciela”⁴⁴. „Apostolstwo świeckich wynika z samej chrześcijańskiej egzystencji ukonstytuowanej skaramentalnie przez chrzest i bierzmowanie, a ożywionej przez Eucharystię”⁴⁵. Stąd też rodzi się misja ewangelizacyjna świeckich w środowisku, w którym z racji swego powołania duchowni mają ograniczone pole działania. Dotyczy to wielu płaszczyzn życia codziennego, chociażby rodziny czy pracy. W tym kontekście papież Benedykt XVI stwierdził, że specyficznym zadaniem laikatu jest udział w życiu publicznym i w polityce⁴⁶.

Misja osób świeckich w Kościele katolickim nie jest chaotyczna i niezorganizowana, ale posiada swój sens i jest systematyczna oraz celowa. Urzeczywistnia się ona na różnych płaszczyznach i w różnych formach działania codziennego. Dekret o apostolstwie świeckich wskazuje, że prowadzą oni swoją misję dwutorowo: „w Kościele i w świecie”⁴⁷. W dokumencie czytamy, że

zą naturalne obowiązki wobec innej strony lub wobec dzieci, wynikające z poprzedniego związku, 4 małżeństwie osoby, która notorycznie porzuciła wiarę katolicką, 5 małżeństwie osoby związanej cenzurą, 6 małżeństwie małoletnich, bez wiedzy rodziców albo wobec ich uzasadnionego sprzeciwu, 7 małżeństwie zawierającym przez pełnomocnika, o czym mowa w kan. 1105.

⁴² Por. KPK z 1983 r., kan. 1072: Duszpasterze powinni odwozić od zawierania małżeństwa młodzież przed osiągnięciem wieku, w którym zgodnie z miejscowymi zwyczajami zawiera się małżeństwo.

⁴³ Por. KPK z 1983 r., kan. 208.

⁴⁴ *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 2002, nr 898.

⁴⁵ A. Zuberbier, dz. cyt., s. 29.

⁴⁶ Por. Benedykt XVI, *Ewangelizacja zadaniem wszystkich. 03.12.2005 r. – Przemówienie Ojca Świętego do II grupy biskupów polskich*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/adliminapl2_03122005.html (dostęp 14.07.2018).

⁴⁷ AA, nr 9.

„w obydwu tych dziedzinach istnieją różne pola pracy apostołskiej”, do których należy zaliczyć:

- wspólnoty kościelne,
- rodzinę,
- młodzież,
- środowiska społeczne,
- sprawy narodowe/państwowe,
- sprawy międzynarodowe.

Ponadto istnieje wiele form apostołstwa ludzi świeckich. Wśród nich prawodawca kościelny wyróżnił:

- apostołstwo indywidualne,
- apostołstwo zbiorowe⁴⁸.

W prawie soborowym zostało zaakcentowane pierwszeństwo apostołstwa osobistego w misji osób świeckich przed apostołstwem zorganizowanym. Nie oznacza to że misja osób świeckich została pozbawiona charakteru wspólnotowego. Z natury samej Kościół jest wspólnotą ludzi. Apostołstwo indywidualne stanowi początek i warunek wszelkiego apostołstwa świeckich. Należy podkreślić, że „wierni świeccy w swej osobistej niezorganizowanej działalności działają na własną odpowiedzialność, według własnego sumienia, które urabiają sobie w oparciu o zasady ewangeliczne, autorytatywnie podawane przez hierarchię” kościelną⁴⁹.

Szczególną formą apostołstwa indywidualnego jest świadectwo całego życia świeckiego, płynącego z wiary, nadziei i miłości. Kolejną rzeczą jest to, że pierwszym i najważniejszym polem działania świeckich jest ich własna postawa w życiu codziennym. W Dekrecie o apostołstwie świeckich czytamy: „Niezliczone okazje nadarzają się świeckim do uprawiania apostołstwa w zakresie szerzenia Ewangelii i uświęcania. Sam przykład chrześcijańskiego życia i dobre uczynki spełniane w duchu nadprzyrodzonym mają już siłę pociągania ludzi do wiary i do Boga”⁵⁰. Dlatego też prawodawstwo kościelne słowami ojców soborowych zachęca „świeckich, by każdy w miarę swoich uzdolnień i wykształcenia, zgodnie z myślą Kościoła, wypełniał z większą pilnością swoje zadanie w zakresie wyjaśniania, obrony i odpowiedniego dostosowania zasad chrześcijańskich do problemów współczesnych czasów”⁵¹.

Z natury rzeczy człowiek jest istotą społeczną. Z tych też względów jego postawa ma swoje odzwierciedlenie w życiu rodzinnym, zawodowym, kulturalnym i społecznym. Wzorce indywidualnego, chrześcijańskiego zachowania są więc przenoszone na bardziej zorganizowane formy funkcjonowania społeczeństwa. W tym kontekście realizuje się również apostołstwo zbiorowe. Pra-

⁴⁸ Por. AA, nr 15.

⁴⁹ Por. A. Zuberbier, dz. cyt., s. 33.

⁵⁰ AA, nr 6.

⁵¹ Tamże.

wodawstwo kościelne podkreślając fakt wspólnotowego charakteru chrześcijaństwa postuluje, aby wierni „sprawowali swoje apostołstwo w zjednoczeniu. Niech będą apostołami zarówno w swoich społecznościach rodzinnych, jak i w parafiach i diecezjach, które same w sobie wyrażają wspólnotowy charakter apostołstwa, oraz w wolnych zrzeszeniach, jakie postanowili wśród siebie zorganizowanych”⁵².

Warunkiem należytego prowadzenia apostołstwa świeckich jest posiadanie solidnych fundamentów. Taką podstawą jest przede wszystkim rodzina. Należy podkreślić, że to właśnie rodzina, obok wspólnoty kościelnej, jest najważniejszym źródłem i środowiskiem, gdzie kształtuje się postawa wobec otaczającego świata – tolerancja, poszanowanie godności drugiego człowieka czy miłosierdzie. Rodzina należy również do tych płaszczyzn życia społecznego, gdzie stykają się mądrości wielu pokoleń ludzi, przez co staje się ona fundamentem społeczeństwa⁵³. W dekrecie o apostołstwie świeckich czytamy: „przygotowanie do apostołstwa winno się rozpocząć od samych początków wychowywania dzieci. (...) Obowiązkiem rodziców jest przysposabiać w rodzinie swe dzieci od najmłodszych lat do coraz lepszego poznawania miłości Boga ku wszystkim ludziom i stopniowo uczyć je, zwłaszcza przykładem, troski o potrzeby bliźniego, tak materialne, jak i duchowe. Cała więc rodzina i wspólne jej życie stać winny niejako praktyczną szkołą apostołstwa”⁵⁴.

Prawodawca kościelny, nie umniejszając roli rodziny w procesie kształtowania chrześcijańskiej postawy, zwraca uwagę na fakt, że tylko wówczas misja świeckich w Kościele będzie skuteczna, gdy zostanie należycie i wielostronnie przygotowana. Osoby świeckie powinny pogłębiać swoją wiedzę z punktu widzenia teologii i misji, jaką posiada Kościół katolicki w świecie. Ponad to przygotowanie takie powinno zakładać formację humanistyczną, dostosowaną do uzdolnień i warunków życia⁵⁵. Kościół zwraca również uwagę na aspekt praktyczny zagadnienia: „ponieważ zaś przygotowanie do apostołstwa nie może polegać na samym wyszkoleniu teoretycznym, niech świecki od początku swej formacji zaprawia się (...) do patrzenia na wszystko, oceniania i działania w świetle wiary, do kształtowania i doskonalenia siebie wraz z innymi przez działanie i wstępowanie w ten sposób na drogę czynnej służby Kościoła”⁵⁶.

„Celem podstawowym formacji świeckich jest coraz pełniejsze odkrywanie własnego powołania i coraz większa gotowość do jego realizacji. Mówiąc inaczej, trzeba poprzez wiarę rozpoznać wolę Bożą i z miłością dochowywać

⁵² AA, nr 18.

⁵³ Por. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, w: Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym z wprowadzeniem Józefa Majaka, Wrocław 1986, nr 52, P. Wojnicz, *Uczestnictwo świeckich w duszpasterstwie migrantów w świetle norm prawa kanonicznego*, „Civitas et Lex” 2014, nr 4, s. 55.

⁵⁴ AA, nr 30.

⁵⁵ Por. AA, nr 28 i 29.

⁵⁶ AA, nr 29.

jej wierności; coraz lepiej poznawać bogactwo wiary i chrztu oraz żyć nimi coraz pełniej. Formacja świeckich ma być integralna i spójna, zmiernająca do jedności życia we wszystkich jego wymiarach, inspirowanego na każdym od-cinku wiarą, nadzieją i miłością, a wykluczającego wszelki rozłam między wyznawaną wiarą a życiem codziennym, między Ewangelią a kulturą. Integralna formacja wymaga uwzględnienia wielu dziedzin. Ma to być formacja duchowa, doktrynalna, społeczna, ogólnoludzka, apostołska i misyjna⁵⁷. Na koniec rozważań należy przytoczyć również słowa papieża Benedykta XIV: „Kościół nie utożsamia się z żadną partią, wspólnotą polityczną ani z systemem politycznym, natomiast przypomina zawsze, aby świeccy zaangażowani w życiu publicznym dawali odważne i czytelne świadectwo wartościom chrześcijańskim”⁵⁸.

Należy również podkreślić, że pomimo istnienia w prawie kanonicznym dużej swobody w realizowaniu apostołatu⁵⁹ wszystkie inicjatywy osób świeckich powinny być włączone do apostołstwa całego Kościoła. Dla „osiągnięcia wspólnych celów i uniknięcia zgubnego współzawodnictwa potrzeba wzajemnego szacunku i sprawnej koordynacji wszystkich form apostołstwa w Kościele, z zachowaniem ich swoistego charakteru”⁶⁰. Natomiast obowiązkiem hierarchii kościelnej jest popieranie apostołstwa świeckich, ustalenie zasad i udzielanie pomocy duchowej oraz kierowanie jego działalnością ku wspólnemu dobru Kościoła, a także czuwanie nad zachowaniem czystości nauki i porządku⁶¹.

Podsumowanie

Wierni świeccy, potocznie zwani laikami, odgrywają coraz większą rolę w Kościele katolickim. Sobór Watykański II w drugiej połowie dwudziestego wieku zauważył ich pozycję i zaangażowanie w codziennym funkcjonowaniu Kościoła. W wielu aktach prawnych różnej rangi zostały nakreślone prawa i obowiązki wiernych świeckich oraz sposób pełnienia przez nich misji apostołskiej w ramach hierarchicznych struktur Kościoła. Bardzo ważnym i istotnym w tym zakresie wydaje się być Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku, w którym dla tej kategorii ludzi został poświęcony odrębny rozdział. Ponadto w licznych kanonach mamy zdefiniowaną pozycję prawną laikatu. Normy zawarte w Kodeksie regulują takie kwestie, jak zdolność prawną, zdolność do czynności prawnych. Bliskie są one świeckiemu prawu cywilnemu. Stąd też normy te podkreślają, że wierni świeccy mogą występować w kanonicznych procesach administracyjnych czy karnych. Bardzo istotne jest również wskazanie praw i obowiązków wiernych świeckich. W Kodeksie zostały one przypi-

⁵⁷ J. Dyduch, *Świeccy w służbie Kościołowi w świetle adhortacji Christifidelis laici*, „Prawo Kanoniczne: kwartalnik prawno-historyczny” 1990, nr 3-4, s. 78.

⁵⁸ Benedykt XVI, dz. cyt., nr 4.

⁵⁹ Por. KPK z 1983 r., kan. 215.

⁶⁰ AA, nr 23.

⁶¹ Por. AA, nr 24.

sane do dwóch grup: praw i obowiązków wszystkich wiernych oraz (z wyłączeniem) praw i obowiązków wiernych świeckich. Prawa i obowiązki wiernych świeckich stanowią odzwierciedlenie praw i wolności obywatelskich na gruncie prawa konstytucyjnego. Podobnie jak obywatele poszczególnych państw, tak wierni świeccy mają do spełnienia określoną misję. W przypadku Kościoła katolickiego misja wiernych świeckich zwana jest apostołatem.

W stosunku do Kościoła katolickiego można wyróżnić dwie kategorie ludzi, a mianowicie ochrzczonych i nieochrzczonych. Zajmują oni podobną pozycję jak w państwach świeckich – obywatele i cudzoziemcy. Wierni świeccy poprzez przyjęte sakramenty zostali wcieleni do wspólnoty chrześcijańskiej jako pełnoprawni jej członkowie. Z kolei osoby nieochrzczone uczestniczą w życiu tej wspólnoty w znacznie ograniczonym zakresie. Jednakże jak wskazują dokumenty Kościoła katolickiego, Kościół jest zawsze gotów otoczyć swoją opieką również osoby nieochrzczone.

Stąd też wydaje się celowe przybliżenie tak bardzo istotnych kwestii jakim jest status prawny wiernych świeckich w Kościele katolickim oraz ich misja ewangelizacyjna we współczesnym świecie.

Legal Position and Apostolate of Lay Faithful in the Roman Catholic Church

Summary

On the basis of canon law in relation to the Catholic Church, there are two basic categories of people, namely baptized and unbaptized. The main subject of canon law are baptized persons. They have specific rights and obligations to the community. The Lay faithful have a definite mission in the Church. This mission is carried out in three models of the community: *populus Dei*, *communio fidelium* and *Corpus Christi*.

Key words: Roman Catholic Church, lay, legal capacity.

Bibliografia

- Dullak K., *Najwyższa władza w Kościele a organy wspomagające ją*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” 16(2011).
- Dyduch J., *Świeccy w służbie Kościołowi w świetle adhortacji Christifidelis laici*, „Prawo Kanoniczne: kwartalnik prawno-historyczny” 1990, nr 3-4.
- Jan Paweł II, *Posynodialna adhortacja o powołaniu i misji świeckich Christifideles laici*, Watykan 1988.
- Jarosiewicz A., *Eklezjologia laikatu w ujęciu błogosławionego Johna Henry’ego Newmana (1801-1890). Szkice eklezjologiczne*, „Perspectiva Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 2015, nr 1.
- Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 2002.
- Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r.

- Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym z wprowadzeniem Józefa Majaka*, Wrocław 1986.
- Lempa F., *Kanoniczna ochrona karna małoletnich przed nadużyciami seksualnymi*, Białystok 2013.
- Lempa F., *Kompetencje, uprawnienia i obowiązki w Kościele katolickim*, Białystok 2013.
- Lipiec D., *Apostolstwo świeckich w parafii*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 2009, nr 1.
- Mrozek J. J., *Apostolstwo świeckich w listach pasterskich biskupów łomżyńskich po Soborze Watykańskim II*, Olsztyn 2012.
- Robek E., *Powszechne apostolstwo świeckich w kontekście historycznym*, „Warszawskie Studia Pastoralne”, 2012, nr 17.
- Sobór Watykański II, Dekret o apostolstwie świeckich *Apostolicam Actuositatem*, Wrocław 1986.
- Sobór Watykański II, Konstytucja Dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium*, Watykan 1964.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. 1964 Nr 16 poz. 93.
- Wojnicz P., *Istota funkcjonowania duszpasterstwa migrantów w prawie Kościoła rzymskokatolickiego*, „Civitas et Lex” 2016, nr 2.
- Wojnicz P., *Uczestnictwo świeckich w duszpasterstwie migrantów w świetle norm prawa kanonicznego*, „Civitas et Lex” 2014, nr 4.
- Wolter A. i in., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2000.
- Zalewska A., *Pojęcie wiernych chrześcijan w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, „Kościół i Prawo” 3(16)2014, nr 1.
- Zuberbier A., *Wprowadzenie do Dekretu o apostolstwie świeckich Apostolicam Actuositatem*, Wrocław 1986.

Internet

- Benedykt XVI, *Ewangelizacja zadaniem wszystkich. 03.12.2005 r. – Przemówienie Ojca Świętego do II grupy biskupów polskich*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/adliminapl2_03122005.html (dostęp: 14.07.2018).
- <https://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/aktualnosci-papieskie/art,3601,papiez-o-swieckich-w-kosciele-to-nie-sluzacy-hierarchii.html> (dostęp: 12.07.2018).
- Jaśkiewicz S., *Eklezjologia ludu Bożego w nurcie II Soboru Watykańskiego*, http://bc.upjp2.edu.pl/Content/3268/jaskiewicz_art_kosciol_lokalny.pdf (dostęp: 20.05.2018).
- Krukowski J., *Teoretyczne i teologiczne podstawy prawa administracyjnego w Kościele*, <http://www.stowarzyszeniekanonistow.pl/index.php/artykuly/biuletyn-nr-23/10-teoretyczne-i-teologiczne-podstawy-prawa-administracyjnego-w-kosciele> (dostęp: 09.07.2018).
- Leksykon duchowości katolickiej*, <http://www.duchowoscwpolsce.pl/wp-content/uploads/2016/04/Leksykon-duchowo%C5%9Bci-katolickiej.pdf> (dostęp: 14.07.2018).
- Papież do biskupów chilijskich: Nie dla klerykalizmu i idealnych światów*, <http://www.niedziela.pl/artikul/33283/Papiez-do-biskupow-chilijskich-Nie-dla> (dostęp: 09.07.2018).